

Pojem normy*

František Weyr

Ústředním pojmem *normativního nazírání* jest tudíž pojem *normy*. Pokusíme-li se o definici tohoto pojmu, dlužno ovšem zpředu nadíti se velikých obtíží, které se vyskytují při všech pokusech definice pojmu nadměrně širokých a obecných. V tomto směru podobá se pojem „normy“ pojmu jako jest „bytí“, „chtění“, „síla“ a pod.

Obecně možno předešlým říci, že *norma* jest výrazem něčeho, co má být. Tímto výměrem opsána jest vlastně toliko podstata (předpoklad) normativního nazírání. Vše možné lze si představit v zorném úhlu normativity. Formálně-logickým předpokladem možnosti tohoto představení jest právě pojem normy v uvedeném smyslu. Normou v tomto nejširším smyslu jest např. právě tak výrok „miluj svého bližního“, „nezabíjej“ atd. jako „má přestiti“, „má být zima“, vědy mají se pěstovati“ atd. Normu jakožto výraz něčeho, co má být, nazval jsem normou v nejširším smyslu proto, protože v tomto smyslu neobsahuje v sobě žádných jiných pojmových prvků, než právě onen výrok, že něco má být. Ve výroku tomto není obsažen žádný poukaz na *působ*, resp. konkrétně na *působce* oné normy, ani na *něco*, resp. konkrétněji na *někoho*, komu tato norma svědčí. Prvního činitele možno nazvati - a v dalším bude možno též nazývati - *subjektem normy*, druhého *subjektem povinnosti*.

Ačkoliv není, jak již naznačeno, pochyby, že lidský intelekt může přezobrat jasné představití „normy“ v onom nejabstraktnějším smyslu, přestože představa lze tudíž snad nazvati obecně představou „normativní“, jest na druhé straně nepochybně vlastností intelektu, že představa normativní představou může spojití představ určitého subjektu normy a subjektu povinnosti, z oné normy prýštíci. Tím stává se představa určité normy konkrétnější, nýbrž i její objekt, tj. *čím má být*. - Zde není ještě možno mluvit o třetím (ovšem vzdálenějším) činitele, který v normativní představě může vystoupiti a čas-

* František Weyr: Základy filosofie právní, Brno 1920, 1. díl „Methoda kausální“ kapitola 2. kap. „Pojem normy“, s. 18-30.

sálního zákona na určité dění. Jím praví se, že za týchž předpokladů (příčin) nastávají tytéž následky, a vykládá se tudíž skutečné dění ve světě vnějším.⁴

Proto nazývá se metoda operující kausálním zákonem a stanoví příčin) nastávají tytéž následky, a vykládá se tudíž skutečné dění ve světě vnějším.⁴

Proto nazývá se metoda operující kausálním zákonem a stanoví příčin) nastávají tytéž následky, a vykládá se tudíž skutečné dění ve světě vnějším.⁴

Proto nazývá se metoda operující kausálním zákonem a stanoví příčin) nastávají tytéž následky, a vykládá se tudíž skutečné dění ve světě vnějším.⁴

Proto nazývá se metoda operující kausálním zákonem a stanoví příčin) nastávají tytéž následky, a vykládá se tudíž skutečné dění ve světě vnějším.⁴

Proto nazývá se metoda operující kausálním zákonem a stanoví příčin) nastávají tytéž následky, a vykládá se tudíž skutečné dění ve světě vnějším.⁴

Proto nazývá se metoda operující kausálním zákonem a stanoví příčin) nastávají tytéž následky, a vykládá se tudíž skutečné dění ve světě vnějším.⁴

Proto nazývá se metoda operující kausálním zákonem a stanoví příčin) nastávají tytéž následky, a vykládá se tudíž skutečné dění ve světě vnějším.⁴

Proto nazývá se metoda operující kausálním zákonem a stanoví příčin) nastávají tytéž následky, a vykládá se tudíž skutečné dění ve světě vnějším.⁴

Proto nazývá se metoda operující kausálním zákonem a stanoví příčin) nastávají tytéž následky, a vykládá se tudíž skutečné dění ve světě vnějším.⁴

Proto nazývá se metoda operující kausálním zákonem a stanoví příčin) nastávají tytéž následky, a vykládá se tudíž skutečné dění ve světě vnějším.⁴

Proto nazývá se metoda operující kausálním zákonem a stanoví příčin) nastávají tytéž následky, a vykládá se tudíž skutečné dění ve světě vnějším.⁴

Proto nazývá se metoda operující kausálním zákonem a stanoví příčin) nastávají tytéž následky, a vykládá se tudíž skutečné dění ve světě vnějším.⁴

Proto nazývá se metoda operující kausálním zákonem a stanoví příčin) nastávají tytéž následky, a vykládá se tudíž skutečné dění ve světě vnějším.⁴

Proto nazývá se metoda operující kausálním zákonem a stanoví příčin) nastávají tytéž následky, a vykládá se tudíž skutečné dění ve světě vnějším.⁴

lu (proti exaktním zákonům) mají ovšem výjimky ze své platnosti. - Pojem „pravidla“ v tomto smyslu (Regel) nemá, jak vidno, metodologicky co činiti s pojmem normy. Norma shoduje se však s přírodním zákonem v užším smyslu v tom, že oba *nemají výjimek ze své platnosti*. Logickým následkem naprosté izolace obou zorných úhlů - kausálního a normativního - jest totiž, že žádná *skutečné dění* ve světě vnějším nemůže mítí vliv na platnost normy. Takové skutečné dění jest v našem případě *neuposlechnutí* normy, čímž nastává *obsahová divergence* mezi světem, jaký jest, a světem, jaký má být. S hlediska normativního jest však pro „platnost“ normy zcela nerozhodné, zdali to, co jest, se shoduje s tím, co má být, čili nic. Neuposlechnutí normy není tedy výjimkou z její „platnosti“ (Geltung), nýbrž z její účinnosti (Kelsen, l. c., s. 27); jinými slovy: platnost určité normy může být zrušena pouze něčím, co jeví se normativnímu nazírání opět normou, a nikdy nějakým skutečným děním nebo stavem ve světě vnějším. - Rozdííl mezi pojmem „platnosti“ a „účinnosti“ vysvitne ostatně jasněji z příštího odstavce.

3. *Norma a imperatív*. Uvedl jsem na předchozí stránce příklad posouvání hlediska normativního do nejvlastnějšího oboru nazírání kausálního. Tam jevílo se nám toto přesunutí hranic ovšem neoprávněným a jako následek naivnosti lidského intelektu. Zde chceme uvéstí obdobný (pouze obdobný) případ opačný, který však jest úplně oprávněný. Považuj-li totiž normu jakožto předmět poznávání, mohou ji přede vším pozorovati jakožto *výraz něčeho, co má být* (t. j.). Tím zůstávám věrný účelně na stanovisku normativním. Představím-li si člověka, který sám si vytvořil (pro zábavu) celý soubor notem, které nejsou nikomu jinému známy, může býtí další jeho zabývání se s nimi toliko rázu normativního (při čemž ovšem musím vyloučiti možnost, že by se snad též bavil úvahami, jak by asi tyto normy působily na lidi, kdyby se jim známy staly). Mohu však, vycházeje z obecně známé vlastnosti lidského intelektu, že představá něčeho, co má býtí (tedy normy), za jistých okolností působí na něj určitým směrem, uvažovati též o *působnosti* (účinnosti) této představy. Představa, majíc za předmět výraz něčeho, co má býtí, jest tedy rázu normativního, a patří tudíž jako taková veskrz k normativnímu nazírání. Hledím-li tedy na to, co jsme nazvali normativním hlediska kausálního. Hledím-li tedy na to, co jsme nazvali normativním hlediska kausálního. Zde chceme uvéstí, jakmile si uvědomíme, že *obsahová divergence* mezi světem, jaký jest, a světem, jaký má být, není než určitý druh příčiny, jejíž působení prochází in-
tekt, zkoumající tyto zjevny, může opětovaným zkoumáním toliko k poznání určitých pravidelností, které zde nazýváme *pravidly* (ně se však nazývají „zákony“. Takoveto přírodní zákony v širším

Poznámky

1. Taková jest např. norma „miluj sám sebe“.
2. Je pozoruhodné, že Weyr - jakkoli stále zůrazňuje, že při každém normativním uvažování je třeba dbát jednoty a výlučnosti systému norem - připouští také možnost pluralitního uvažování o normativních souborů (př. čemž der Normensysteme, ARSP LVII, 1971, s. 399-427. (W)
3. I jednotlivé normy soubor může být urvážen tak, že jeví se uvnitř jako složený ze dvou nebo několika různých samostatných, *apud* ne rovnoměrných souborů (př. čemž der Normensysteme, ARSP LVII, 1971, s. 399-427. (W)
4. Jednotný normový soubor může být urvážen tak, že jeví se uvnitř jako složený ze dvou nebo několika různých samostatných, *apud* ne rovnoměrných souborů (př. čemž der Normensysteme, ARSP LVII, 1971, s. 399-427. (W)
5. I jednotlivé normy soubor může být urvážen tak, že jeví se uvnitř jako složený ze dvou nebo několika různých samostatných, *apud* ne rovnoměrných souborů (př. čemž der Normensysteme, ARSP LVII, 1971, s. 399-427. (W)
6. Jednotný normový soubor může být urvážen tak, že jeví se uvnitř jako složený ze dvou nebo několika různých samostatných, *apud* ne rovnoměrných souborů (př. čemž der Normensysteme, ARSP LVII, 1971, s. 399-427. (W)
7. I jednotlivé normy soubor může být urvážen tak, že jeví se uvnitř jako složený ze dvou nebo několika různých samostatných, *apud* ne rovnoměrných souborů (př. čemž der Normensysteme, ARSP LVII, 1971, s. 399-427. (W)
8. Jednotný normový soubor může být urvážen tak, že jeví se uvnitř jako složený ze dvou nebo několika různých samostatných, *apud* ne rovnoměrných souborů (př. čemž der Normensysteme, ARSP LVII, 1971, s. 399-427. (W)

Principle of Retribution, in: *Weyr: Essays in Legal and Moral Philosophy* (ed. O. Weinberger), s. 165-215; *Weyr: Society and Nature*, Chicago 1943. (W)

5 Tento názor, souhlasící s naivním intelektem lidským, nacházíme též ve všech náboženstvích, jež uznávají Boha jakožto stvořitele světa vnějšího. Poznatku (přičiněmu se a priori určitému zákonu kausálního), že Bůh stvořil svět z ničeho, dává se forma normativní, rozkazová. Srovnej výraz, jako: „Budiž světlo!“ apod.

6 Podobně jako normativní úsudek: „Lidé mají být pobožní!“ mohou s normativního hlediska říci: „Květiny mají v létě kvést!“ apod. Srovnej k tomu, co bylo dříve řečeno o převládání oboru normativního do kausálního.

7 Pravím „popřípadě“, ježto působnost, to jest konkrétní síla motivací bude závislá na velikosti jistoty nebo pravděpodobnosti, že to, co dle normy „má být“ (tedy spálení stromu, usmrcení vraha atd.) ve skutečnosti také nastane. Čím větší tato pravděpodobnost, tím větší bude motivací síla normy. Opakuji zde, co již bylo shora řečeno: „Platnost“ normy ve smyslu normativním naprosto není závislou na velikosti zmíněné pravděpodobnosti; i kdyby tato dle správného úsudku subjektu povinnosti rovnala se nule, „platí“ norma dále, tj. zůstává součástí normového souboru. Ona pouze zbývá popřípadě platnost ve smyslu kausálním, tj. jako motiv jednáni ve světě vnějším.

8 V této kapitole nazvané „Věda o právu je věda o normách“ Weyr ukazuje, že normy působí jako imperativy a za jistých podmínek se z nich stávají motivy jednáni. Jestliže na normu pohlízáme jako na kauzálně působící enitu, pak se projevuje i v teleologickém pohledu, tj. jako prostředek k dosažení určitého společenského účelu. (W)

9 Srovnej k tomu definici *Kantovu*: *Maxime ist das subjektive Princip des Willens.* („Grundlegung zur Metaphysik der Sitten“, s. 19, Kirchmannova vyd.)